Bene Zoltán

Kánonok, könyvek

Részlet a *C. H. G. följegyzései* munkacímű, készülő regényből

A minap tettem-vettem az antikváriumban, vártam, hogy jöjjenek a vásárlók. Leemeltem egy-egy könyvet a polcról, letörölgettem a port a gerincéről, megigazgattam a védőborítót (már amennyiben volt), belelapoztam. Ha szamárfület találtam, kisimítottam, ha foltot a lapszélen, csóváltam a fejemet. Szeretem a könyvek érintését, szagát, a lapok surrogását az ujjaim között. És szeretem, ha egy könyv tárgyként is szerethető. Ha nem csiricsáré, nem ízléstelen a borítója. Kedvelem, ha jó a kötése, szép a tükre, mutatós a betűtípus, amellyel szedték. Csúnya könyvet nem szívesen olvasok. Igazság szerint kevés csúnya könyvvel találkoztam életemben, amelyért érdemes lett volna leküzdenem a viszolygásomat. A jó könyv a legritkább esetben néz ki rosszul.

Éppen itt tartottam a gondolatmenetben, amikor vevő nyitotta rám az ajtót. Legalábbis először azt hittem, vevő érkezik. Köszöntem, ő is köszönt.

– Szervusz, Hunor – ezt mondta.

Jobban megnéztem, ki lehet. Fogalmam sem volt. Még csak tippelni se mertem volna.

– Nem ismersz meg? – kérdezte a jövevény.

Hízásnak indult, kerek fejű férfiember állt előttem, korombeli. El sem tudtam képzelni, honnan ismerhetem. Hunyorogva vizslattam. Egyszerre a szája vonala gyanút keltett.

– Anti? – tettem egy bátortalan kísérletet.

– Igen – vágta rá diadalmasan.

Kalmár Antal látogatott meg, egykori általános iskolai osztálytársam. Harminc-negyven kilogramm és három évtized és telt el legutolsó találkozásunk óta. Antiból dőlt a szó. Mintha minél gyorsabban be akarná pótolni rengeteg elmaradt beszélgetésünket. (Bár nem hiszem, hogy bármikor is zavarta volna az elmaradásuk. Engem nem bántott, az biztos.) Hamar megtudtam, hogy csaknem húsz éve megházasodott, nemrégiben viszont elvált, négy gyereke van. Mindet a nyakán hagyta a felesége, mivel lelépett Düsseldorfba egy orvossal.

Bene Zoltán (1973) író. Szegeden él, a Filozófiai Doktori Iskola phD-hallgatója.

Nővérként dolgozott itthon, odakinn is azt csinálja. Először Anti nagyon elkeseredett, kegyetlen nehéz volt a gyerekekkel egyedülálló apaként. Néhány hónapja azonban újra lát reményt. Menyasszonya van. Egy magyartanár.

– Ez jó hír – szúrtam közbe.

– Jó. Kétségkívül jó – hagyta rám. Aztán elárulta, hogy ő bizony életében nem olvasott szépirodalmat, mert nem kötötte le soha. Márpedig szeretne méltó partnere lenni Karcsinak (így hívják a kedvesét, de ne ijedjek meg, a teljes neve Karola), ha már elfogadja őt a négy gyerekkel és a rosszul fizetett gondnoki állásával. Utóbbit ráadásul egy külvárosi bölcsődében tölti be, ahová közel negyven percet kerékpározik reggel s délután ugyanennyit haza.

– Sonkával találkoztam a minap, ő mesélt a könyvesboltotokról – fejezte be a beszámolót. – Ezért jöttem. Bár tudom, hogy elsősorban használt könyveket árultok, de úgy tudom, azért képben vagytok az újak felől is, tartotok olyanokat is. Ezért vagyok itt.

– Értem – bólogattam, bár halvány gőzöm sem volt, valójában mi célból keresett föl.

– Segítesz? – ugyanolyan szemeket meresztett rám, mint harmincegynéhány éve, mikor afelől érdeklődött, tanultam-e az aznapi témazáróra, mert ő úgy érzi, nem foglalkozott eleget az üggyel, ám ha én tanultam, igazán súghatnék neki.

– Örömmel segítek – mondtam. – Csak áruld el, miben!

– Mondj nekem néhány fontos könyvet, amit el kell olvasnom. Amiről aztán beszélgethetek Karcsival. Mármint Karolával, no!

– Valami közelebbi támpont?

– Szereti a kortársakat. Szóval olyanokat ajánlj, amik kétezer után jelentek meg.

– Regényt, novellát?

– Mindegy. Lehetnek benne versek is, bár azokat nem értettem régen se… Habár gyorsabban olvashatók.

Meg kellett hajolnom pengeéles logikája előtt.

– Olyan művek érdekelnek, amikről beszélgethetsz egy magyartanárnővel – összegeztem. – Aki nem tipikus magyartanár, ha egyszer érdeklődik a kortárs irodalom iránt.

– Az baj?

– Ellenkezőleg!

– Ismerek egy korosodó asszonyt – tereltem másra a szót, hogy időhöz jussak, és átgondoljam, mi a csudát kezdjek Antallal meg a kérésével. – Bejár néha ide. Amúgy maga is kortárs író, mindenesetre annak tartja magát. Olvastam egyik könyvéből vagy négy oldalt. Bevallom neked, én nem tartom írónak. Még írástudónak is csak erős fenntartásokkal. A lényeg: ez az asszony elhatározta, hogy ábécérendben elolvassa az összes irodalmi Nobel-díjast. Már valahol Pamuknál jár, azt hiszem, de írni még mindig nem ír jobban, mint amikor Andrićnál tartott. Onnan tudom, hogy a legutóbbi könyvhéten, miközben kinn álltam a standunkon a Dugonics téren, kénytelen voltam meghallgatni egy fölolvasását. Fizikai kínlódás volt, mondhatom.

– Nekem magyarokat javasolj – fojtotta belém a szót Anti. – Karola a magyar írókat többre tartja a külföldieknél. Magyar Nobel-díjas író meg nincs.

Ebben ugyan tévedsz, gondoltam, mégsem igazítottam helyre.

– A nő, akiről meséltem – folytattam, mintha szavamba se vágott volna –, amúgy is ordas nagy sznob. Minden kulturális rendezvényen megjelenik, páváskodik. Demonstrálja, micsoda kultúrember is ő. Mintha az ezen múlna. Pitiáner, kispolgári attitűd… Mint a Nobel-díjasok olvasása ábécérendben.

– Érdekes – jegyezte meg Anti az érdeklődés legcsekélyebb jele nélkül.

– Az – erősítettem meg. – Fölöttébb érdekes.

– Nem innál egy kávét? – nyájaskodtam. – Van kávéfőzőm a raktárban.

Elfogadta. Hátravonultam, hogy megfőzzem a feketét. Közben azon töprengtem, miként mászok ki ebből a slamasztikából. Mialatt a kotyogó kikotyogta magából a sötét nedűt, arra jutottam, a legjobb, ha komolyan veszem Kalmár Antalt és az óhaját. Szubjektív javaslatot teszek, határoztam el. Kicsike fémtálcán hoztam a kávét, a kevésbé csorba csészéből kínáltam elé.

– Először arról szólnék pár szót – fontoskodtam –, mi a fenéről beszélek, amikor irodalomról beszélek. Tehát. Az irodalom szót Szemere Pál használta először valamikor az 1830-as években. Sokáig minden nyomtatásban megjelent szöveget ezzel a szóval illettek. Az első irodalomtörténeti lexikonok három kategóriát említenek: tudományos, közéleti és gyakorlati írásműveket; idővel azonban a fogalom tagolódott, ma irodalmon elsősorban a szépirodalmat értjük. Az, hogy mi az istencsudája a szépirodalom, már bonyolultabb kérdés. Ha leegyszerűsítem, talán azt kell mondanom, minden olyan szöveg, amelynek esztétikai értéke van. Sík Sándor szerint az esztétikai alkotás olyan mű, amely másképpen ragad meg bennünket, mint egy tudományos fejtegetés vagy egy gyakorlati tanulságokban bővelkedő szöveg. Miután elolvastam egy szépirodalomnak nevezhető írást, nem (vagy nem kizárólag) azt érzem, hogy okosabb lettem tőle, hanem hogy valamiképpen több ember lettem. Nemcsak helyeslem, amit mond, hanem tetszik, nem csupán imponál, hanem vonz, nemcsak az eszemet, hanem valahogyan egész ember mivoltomat megérinti. Így vélekedik Sík Sándor, s a magam részéről nagyjából egyet tudok vele érteni. Ugyanakkor Van Thiegem, egy holland tudós úgy véli, arról az alkotásról jelenthetem ki, hogy művészeti értéke van, amelyikről esztétikai ítéletet lehet mondani. Ez is stimmel, úgy hiszem.

Megálltam, próbáltam kitalálni, Anti tud-e követni. Fürkésztem a fizimiskáját, jelek után kutakodtam. Kudarcot vallottam. Szórakozottan nézte hol a szememet, hol a számat, jobb mutatóujjával a bal hüvelykujja körmét simogatta.

– Alapvetés, hogy az irodalom nyelvi kötöttségű – magyaráztam. – Ahogy a szobrász a követ vagy az agyagot, úgy használja az író, a költő a nyelvet. Viszont! Ha már egyszer nyelvi kötöttségű, akkor ebből logikusan következne, hogy vegytisztán nemzeti, nemde? Ez így talán logikus, mégsem igaz. Ami engem illet, azt állítom, létezik nemzetek fölötti irodalom. Tudniillik a valódi irodalmi alkotásban megjelenik valami általános, valami örök emberi, ennélfogva a va-

lódi irodalmi alkotás az egész emberiség közös kincse… Ugyancsak lényeges momentum, amit Latinovits, a színész fogalmazott meg találóan… Ezt betéve tudom neked idézni, Anti, annyiszor mondogattam már magamban: minden irodalom, minden mű provinciális, ennél mi sem természetesebb: helyi jellegű, különben a levegőben marad, és lezuhan. Éppen ezáltal hat, hogy helyi jellegű, azáltal lesz minden népeknek tanítás, tanulság.

– Ez elég bonyolult – jelentette ki Antal. – És szerintem és miattam fölösleges bonyolítani. Legyél kicsit gyakorlatiasabb!

– Jó, annak is elérkezik az ideje – hagytam rá. (Elsiklottam a tény fölött, hogy van humora.)

– Előtte azonban még egy elméleti dologról beszélnem kell – fejtegettem. – Arról, hogy a művészetektől elválaszthatatlan a kánon.

A polcok közt üldögéltünk régi tonett székeken. Én szemben a bejárattal, hogy lássam, ha valaki érkezik (nem érkezett), ő háttal az ajtónak.

– Ami nem kanonizálódik, az hosszú távon nem tud fönnmaradni – szögeztem le. – Ha egy író vagy más alkotóművész kívül reked a kánonon…

– Mi is az pontosan? – kérdezte Anti. – A kánon.

– Eredetileg a kánon szó vonalzót vagy mérőbotot jelent. Mondjuk, nádpálcát. Mert ami a kánonba kerül, az megmérettetett. Esetünkben a kánon azt jelenti, hogy mely műveket tart egy közösség fontosnak, mely művek jelentősége központi a társadalom vagy a civilizáció számára. A kanonizált művek és a kanonizált szerzők a hagyomány részévé válhatnak, a kultúra elemévé lehetnek. A kánonon kívül rekedt művek és szerzők ellenben nagy valószínűséggel örökre feledésbe merülnek… Igen, valahogy így… Persze, egyáltalán nem minden mű kerül a kánonba a megjelenésekor. És távolról sem minden értékes alkotó jut oda életében. Vannak, akiket haláluk után kanonizálnak, mint például a képzőművészetben Csontváryt. Vannak, akiket sose. Ezek közt biztos akad olyan, akiért kár, de mivel a kutya sem emlékszik rá, ezen nem szomorkodunk… Azért az a legjellemzőbb forgatókönyv, hogy egy-egy alkotó már életében részévé válik a kánonnak, aztán vagy benne marad évtizedeken, évszázadokon keresztül, vagy kipotyog. Sok kipotyog. Legalább annyi benne marad. Ez egy ilyen játék. Vérre menő mellesleg, manapság pláne. Ugyanakkor nem hallgathatom el, hogy bitang régóta nem is egy, de több kánon létezik. Párhuzamosan. Az irodalomban például a népies-urbánus szembenállást, ami sokak szerint hülyeség, szerintem meg nehezen elkerülhető, de hogy miért, az most nem ide tartozik, szóval ezt a két pólust mindmáig erősítik, sokszor inkább erőltetik egyes ítészek és irodalmárok. Ennek is, annak is létezik szekértábora, ennek is, annak is saját külön bejáratú kánonja. Nem átjárható. Vagy ide tartozol, vagy oda.

– De hogy jön ez ide, Hunor? – türelmetlenkedett Anti.

– Igazad van – megadtam magam. – Annyira nem lényeges ez most. Amúgy is sarkítottam. A végletekig, már-már a hamisításig egyszerűsítettem. Csak azért mondom ezt neked, hogy tudd, te most Czeredi Hunor Gábor kánonja alapján kapsz ajánlatot olvasnivalókra. Ez sem a fönt említett két hivatalos kánonnal

nem azonos, sem pedig… Nos, vélhetően Karcsi, teljesebb és többről árulkodó nevén Karola magánkánonjával sem. Így is kell a tanácsom?

– Ha végre mondasz is valami értelmeset és használhatót, hogy a bánatba ne?!

Mélyet sóhajtottam, s mivel már nem volt hová menekülni, kiböktem:

– Mondok, de felelősséget vállalni nem tudok. Karolának nem biztos, hogy tetszik, ami nekem.

– Értem, nem gond – nyugtatott Anti.

– Például számomra az ezredforduló óta megjelent könyvek közül rendkívül fontos Kiss Ottó regénye, *A másik ország*.

– Várj! – elővett a belső zsebéből egy noteszt és egy tollat, s már jegyezte is, amit mondok. – És be is tudod nekem szerezni?

– Persze.

– Mondj azért pár szót, hogy miért jó. Csak hogy úgy olvassam, hogy tudjam, mire figyeljek. Érted, ugye?

Értettem.

– Kiss Ottónak ez a harmadik regénye, 2011-ben adták ki.

Éreztem, ahogy hatalmába kerít a pátosz:

– Erről az országról szól – szónokoltam. – Erről, amiben élünk. Erről, ami adatott. A történet egyes szám első személyű elbeszélője az első hangtól az utolsóig megragadó természetességgel mesél. Az elbeszélés mindvégig hiteles, meggyőző. Sehol nem csap át túlságosan személyes hangba, amint a személytelenségbe sem csúszik bele egy pillanatra sem. A kellő távolságot tartja a mesélő a mesétől, éppen akkorát, amekkora ahhoz szükséges, hogy minden egyes szavát elhiggye az olvasó, akinek ennél fogva nem esik nehezére az elbeszélő látószögébe helyezkedni. A narráció hangja nyugodt, már-már a visszafogottságig csöndes, mégis mindvégig személyes és szubjektív. Azt is mondhatnám: rezignált. Valahogy így mesélhettek a régi öregek a messze földön velük megesett csudákról a tátott szájjal hallgató gyerekeknek. Melankóliája ellenére, mi több, azzal együtt vigasztaló, nyugtató könyv a hiányról, a veszteségről, a veszteség utáni élet lehetőségéről, a sorsról, a reményről, az otthonról. Teletölti az olvasót, akár poharat a jó bor…

– Ez jó duma! – élénkült föl Anti, tolla sebesen szántotta a papírt. – Oké. A következő?

– Mondjak még?

– Mondj még úgy ötöt, ha lehet. Az összesen hat. Az a szerencseszámom.

– Cudar nehéz helyzetbe hozol ám, azt tudod?!

Anti legyintett.

– Ne hülyülj – mondta.

Nem hülyültem. Beszéltem.

– Olvasd el Bánki Éva *Esővárosát* is, 2004-ből. A XX. századi magyar történelem sajátos rajza. Felvidék, kitelepítés, halottlátó asszony, van abban minden. Néhányan mágikus realistának nevezik a könyvet. Szerintem nem az. Én úgy vélem, Bánki Éva írásművészete nem a mágikus realizmushoz, sokkal inkább

a mítoszokhoz áll közel. Természetfölötti motívumai nem a mágikus realizmusnak a valóságot tágító, hanem a mitológiának a valóságot eleve tágan értelmező dimenzióiból származnak. A műveiben és a művei által a világ újrateremtése és egyben magyarázata történik, ugyanakkor útmutatásul is szolgálnak ahhoz, miként éljük az életünket. Pontosan úgy, ahogyan a mítoszokban. Az *Esőváros* eposzi távlatokba helyezett családi mitológiája nemzedéki, nemzetségi, nemzetiségi és regionális mitológiává tágul. És a mítosz az egyedüli valóság, a valóság fölötti, valóság alatti realitás, a kompakt „van", amiben az idő nem egyirányú utca, amiben sosem maradunk magunkra, amiben kérdéseink megválaszoltatnak, amiben a félelem, a szorongás feloldódik, amiben az ember igazán, valóságosan és természetesen ember. Ezért érdemes elolvasnod a könyvet. Hogy rátalálj a mítoszra, visszatalálj a mítoszhoz. Akadj rá a mitologikus világképre, hogy ne csak a végletekig lebutított materialista-racionalista szűrőn keresztül láss!

Anti körmölt. Nyelve hegyét közben kidugta az ajkai közül.

– És ha már mitológiáról beszélünk, hát föltétlen ajánlom Wodianer-Nemessuri Zoltán történelmi regényét, a *Végvidék*et. Ez szintén eposzi igényű nagyregény, akár az előző. Csak másképpen. Egy hősi kornak állít emléket, a török hódoltság korának. Hősei nem hasonlítanak a görög héroszokra, sem a széles látókörű római hadvezérekre, de még csak a lovagkor eszményére sem; nem emelkedett, romantikus figurák, nem színes, keresztény legendák erényes vitézei, sokkal inkább a mindennapos kegyetlen csatározásokba belefásult, az emberfeletti küzdelmet a kötelesség belső parancsára mégis napról napra vállaló, küldetéstudattal, mélyen gyökerező felelősségérzettel és valami különös, archaikus hittel felvértezett megszállottak. Ennek ellenére mitikus alakok, sajátos hősök. A mieink. A történet ott kezdődik, ahol az *Egri csillagok* véget ér. Egy illúziók nélküli, durva világban, amelyben farkastörvények uralkodnak. A széplelkű olvasók nyilván túlzott naturalizmussal vádolnák a szerzőt. Én nem teszem. Mert erről szó sincs. Ami négy és fél száz esztendő távlatából a kekszen hizlalt polgár számára naturalizmusnak hat, az valójában a XVI. századi magyar valóságnak az a szelete, amely az úgynevezett Hódoltságot és annak peremvidékeit jellemezte: ijesztő és brutális világ, nyers, könyörtelen, kérlelhetetlen, illúziók nélküli és goromba élet. Ebben a világban a török és magyar végváriak portyái nem kímélik egymást, de nem kímélik a parasztokat sem; az erdőkben, nádasokban bujkáló kóbor hajdúk hajszálra olyan szívtelenül és pénzéhesen fosztogatnak, dúlnak, rabolnak, akár a megszálló oszmánok. A török torkában élő magyar várak urai csak úgy tarthatják fenn a tekintélyt, amelyen az életük és családjuk, alávetettjeik ingatag biztonsága múlik, ha irgalmat nem ismernek: a bűnt nyomban meg kell torolniuk, bárki kövesse is el (akár magyar hajdúk, akár az oszmán reguláris vagy irreguláris katonaság), bárminő veszteségért pedig késedelem nélkül véres bosszú jár, nincs helye mérlegelésnek, nincs helye politikának, belátásnak, kegyelemnek. Akárhogy is, ez a mű testközelbe hozza az 1500-as évek magyar történelmét, és mindezt egy veretes nyelven megírt, for-

dulatos történet révén teszi, a történelmi regény műfajának legnemesebb hagyományait felhasználva és továbbgondolva.

A kezemben tartott csészére pillantottam. Néhány korty kávé lötyögött az alján. Kihűlt már, mégis fölhajtottam. Anti befejezte a jegyzetelést.

– Kár, hogy nem tanítasz – hízelgett.

– Nem nekem való – legyintettem.

– A következő javaslatom legyen verseskötet. Vass Tibor könyve, *A Nagy Bibin*. Mostanában jelent meg. Ha fölütöd, kincsekre lelsz. Ott van benne például Miskolc a maga teljességében vagy akár Hernádkak és Nyíregyháza. Meg az egész Magyarország igazán magyarországosan, a fél világ világosan és mindenféle ilyen meg olyan „volt". Szóval végső soron ez is történelemről szól, mint a *Végvidék* meg az *Esőváros*, csak épp a velünk élőről. Úgy hiszem, igen fontos olvasmány ez a sajátos, verses történelemkönyv, ezért ajánlom figyelmedbe… Mellesleg voltaképpen nem egyéb, mint Bibin viselt dolgain keresztül mindannyiunk történelme kellő mennyiségű iróniával, szükséges adag emelkedettséggel, szomorúsággal és örömmel, élettel és halállal, szeretettel és szerelemmel, ezzel és azzal meg amazzal. *A Nagy Bibin* segít emlékezni alapvetően boldog időkre, még ha azok nem is alapvetően boldog koroknak idei; *A Nagy Bibin* rámutat a gazdagságra, ami a miénk, a sajátunk, a legszentebb tulajdonunk… Csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy kell kutakodni utána, úgy kell meg- és fölidézni, meg- és föltalálni. Aztán föltálalni, ha lehetőség adódik. Meg kell ezt tanulni *A Nagy Bibin*ből és a Nagy Bibintől, el kell lesni Vass Tibortól. Az emlékezés és a létezés módját. Ahogyan érdemes. *A Nagy Bibin* erre is való. És igény szerint másra is. Igény szerint, igényesen, de sosem idényre szólón… És észre kell venni, hogy amennyiben van (márpedig miért ne volna?) szerelmes földrajz, ha van ragaszkodás vidékhez, nyelvhez, gyökerekhez, hát *A Nagy Bibin*ben föllelhető mind, mind, mind. Ahogyan minden működő, koherens mitológiában. Csak meg kell lelni a kulcsot. Valamelyik kulcsot valamelyik zárhoz, minél többet minél többhöz… Érted te ezt, Antalom?

Nem értette. Talán kapizsgálta, de érteni nem értette. Láttam a szemén, hogy hangyányit bolondnak néz. Ettől függetlenül szorgosan írt, vezérszavakat kapart a noteszába, hogy majd fölhasználja, amikor Karolával beszélget. Azt hiszem, Karolát is enyhén buggyantnak nézte – már ami az irodalmi érdeklődését illeti.

– Négy javaslatot tettem – összegeztem kimerülten. Iszonyú fáradtság tört rám. Az emberfölötti (szellemi) erőfeszítés kikészített. – Szándékosan nem négy olyan művet mondtam, amivel tele volt, tele van az irodalmi szakma. Nem négy olyat, ami könnyedén sorolható mértékadó kánonokba. Mert a saját kánonom vezérel, mint említettem.

– Nagyon is hosszan említetted – hagyta rám Anti.

– Most egy olyat is mondok, amit hivatalos kánonokban sem kell sokáig keresgélned – folytattam. – Spiró György *Fogság* című könyvét… Megint egy történelmi regény. Ezúttal Krisztus korában játszódik, leginkább Rómában, Jú-

deában és az egyiptomi Alexandriában. A főhőse igazi antihős: vaksi, nyomoronc alak. Megtapasztalja az egész ismert világon uralkodó igazságtalanságot, a hatalom öncélúságát, a tömeg manipulálhatóságát, az egyén lehetőségeinek ijesztő szűkre szabottságát. Rájön, hogy szinte egy dobozba zárva élünk. Szerintem a cím erre utal: fogságban éljük az életünket, nevezetesen az életünk fogságában. A szeretetlenségünk, a magány, az érdektelenség, a kisszerűség, a tehetetlenség fogságában, amelyből egyes egyedül a szellemünk szabadulhat meg. A *Fogság* főhőse, Uri, szabad szellem, megfigyel, értékel, következtet, ítél. Van véleménye, van meggyőződése. Ahhoz, hogy mindezt bírhassa, óriási ismeretanyagot halmoz föl, és átvészeli a megaláztatásokat, a sorscsapásokat, a borzalmakat. Mindazt, amire az ember az életben számíthat. És azért éli túl, hogy fölé emelkedjen, hogy kialakítsa saját identitását. Saját szelleméből építi föl a világot. És persze a külső világból, mégis azzal szemben s szinte annak ellenére. Éppen ezért a *Fogság* egyúttal a szabadulás lehetőségét is magában hordozza. Ha elolvasod, másként fogsz gondolkodni számos kérdésben. A legfontosabbakat is beleértve. Legalábbis ha valóban elolvasod, nem csak a szemed fut végig a sorokon…

– Igyekezni fogok – ígérte Anti, s én hittem neki.

– Hatodikként, mert annyiban egyeztünk meg, ugye, hat javaslatban, szóval, hatodikként még egy verseskönyvet adok a kezedbe. Fekete Vince *Védett vidék*ét. A költő Fekete Vince erdélyi, védett vidéke azonban elsősorban nem földrajzilag behatárolható terület. Mindenesetre nem kizárólag topográfiai egység, jóllehet Erdély, pontosabban Székelyföld benne van, az egyértelmű. Megtalálhatod a genius locit, ha akarod, de nem ez a leglényegesebb. Sokkal inkább a viszonyulás a helyhez. Meg a térhez és az időhöz. Térben és időben vagyunk, lehetünk otthon, még ha elfogadjuk az örök körforgást, akkor is szükséges a tér és az idő. Az ember közege a kiterjedés és a folyamat, hogy egyik pillanat következik a másikra, s bár nyilván mindkét irányban végtelen a sor, értelmünkkel és érzékeinkkel csak azt a szeletet fogjuk föl, amit számunkra kiszabtak. Csakhogy ebben a szeletben is ott lakozik a végtelenség! A *Védett vidék*ben ezzel, a végességben megmutatkozó végtelenséggel nézhetsz szembe. A kötet verseiben Fekete Vince számba veszi és körbekeríti mindazt, amitől ő az, ami, leltárt készít: mi az övé elidegeníthetetlenül? Márpedig ez a hely és az idő és az a világlátás, amelyet az előző kettő olyan szervesen határoz meg, ahogyan a madarak perspektíváját meghatározza a magasság, amelybe képesek önerejükből fölemelkedni. A hely és az idő által meghatározott világlátás egyben világérzés is: ragaszkodás, életszeretet, otthonosság. Amikor az elmúlással foglalkozó verseket olvasod majd a *Védett vidék*ben, az lesz a legmegrázóbb bennük, hogy érzed, mi az, ami elmúlik az élettel. Plasztikusan, pontosan. És érzed, hogy az az elmúlás gondolatával viaskodó személy, jelesül maga a költő, úgy tartozik az élethez, akár Hold a Földhöz: kölcsönhatásban, szimbiotikus kapcsolatban áll vele…

Befejeztem. Vagy minimum félbehagytam. Határozottan beleizzadtam már ebbe az egészbe.

Végre Anti kitette az utolsó pontot. Hálásan pislogott rám.

– Rendes vagy, Hunor. Mikorra szerzed be a könyveket?

– Holnap nézz be, odaadom mindet. Kölcsön, a saját példányaimat. Amelyik igazán elnyeri a tetszésed, azt majd megrendeljük.

– Tényleg rendes vagy, Hunor! – valósággal elérzékenyült. Néhány másodperc múlva kijelentette:

– Még az is lehet, mindet megrendelheted majd!

– Legyen úgy – mosolyogtam.

– De most már mennem kell – szedelődzködött Anti. – A gyerekekért, tudod.

Megszorítottuk egymás kezét, elbúcsúztunk. Kikísértem az utcára, és követtem a tekintetemmel, míg be nem fordult a sarkon. Másnap vártam rá. Nem jött. Nem tudom, mi történhetett.

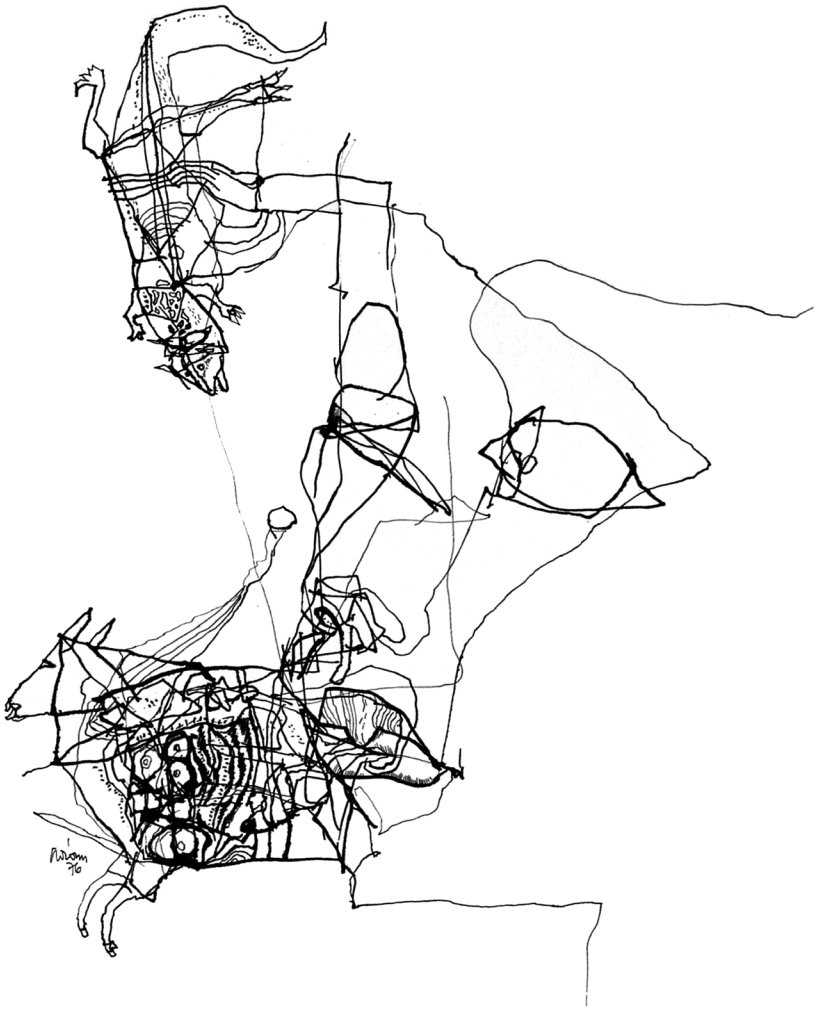

Árkossy István: Szó és gondolat (tus)